

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ДРАМИ С. ЧЕРКАСЕНКА „ЦІНА КРОВІ”

Анотація. У статті аналізується інтертекстуальність драми „Ціна крові” С.Черкасенка, українського письменника-модерніста. Простежується новаторство митця в осмисленні євангельського сюжету про Юду Іскаріота. У драмі виявляються культурні впливи, асоціації, сліди „чужих текстів”, вивчаються особливості авторського розуміння феномена зради.

Ключові слова: драма, інтертекстуальність, Юда, міжтекстова взаємодія, євангельський мотив.

Спиридон Черкасенко (1876 – 1940) – український письменник-модерніст, творчість якого довгий час залишалася за межами наукової рецепції вчених-літературознавців. Це самобутній лірик, цікавий прозаїк, драматург-новатор, який творив у руслі художніх пошуків митців доби модернізму. С. Черкасенко відомий і як публіцист, працівник театральної сфери, талановитий педагог, автор змістовних праць освітянського спрямування (читанок, букварів, граматик). Це була особистість діяльного характеру, яка невтомно і подвижницьки працювала на ниві рідної культури.

Творчий доробок С.Черкасенка різноманітний за тематикою, родо-жанровими формами, стильовими особливостями. Самобутністю, оригінальним трактуванням проблем загальнолюдського та національного звучання вирізняється драматургія автора. Такі твори письменника, як „Хуртовина” (1907), „Повинен” (1908), „Казка старого млина” (1913), „Про що тирса шелестіла” (1916), „Ціна крові” (1930) є надбанням національного драматичного мистецтва. Вони засвідчили новаторство митця в розбудові української драматургії початку ХХ століття.

Окреме місце у творчості С.Черкасенка займає твір „Ціна крові”, зразок національної християнсько-релігійної драматургії (С.Хороб). Письменник звернувся до відомого євангельського сюжету про зраду Юди Іскаріота, осмисленням якого займалися різні письменники. А.Нямцу цілком слушно наголосив, що „характер використання традиційного символічного навантаження євангельського персонажа і діапазон його трансформації світовою літературою та культурою в цілому надзвичайно багатоманітні і суперечливі” [10: 84]. Найвідоміші інтерпретації зради Юди у світовій літературі – це насамперед твори Г.Панаса („Євангеліє від Юди”), Г.Гауптмана („Юда”), Г.Даниловського („Марія Магдалина”), Х.Л.Борхеса („Три версії зради Юди”), Л.Андреева („Юда Іскаріот”), С.Пшибишевського („На шляхах Каїна”), С.Ердега („Безіменна могила”), Ж.Сарамаго („Євангеліє від Ісуса”) та ін. В україн-

ському письменстві образ Юди цікаво трактується в драмі Лесі Українки „На полі крові”, в поезіях О.Романової „Юда” й А.Кримського „Юда Скаріотський”, у прозових творах О.Кобилянської („Юда”), В.Петрова („Апостоли”), В.Дрозда („Іскаріот”) тощо.

„Ціна крові” С. Черкасенка – одна з оригінальних версій євангельського сюжету про зрадника Месії, цінна, за словами О. Мишанича, „фактом освоєння українським письменством світових тем і образів” [9: 29]. Учені розглядали драму автора у різних аспектах. Ґрунтовні оцінки твору містяться в дослідженні В. Антофійчука та А.Нямцу „Євангельські мотиви в українській літературі кінця ХІХ–ХХ ст.” [1: 208], в окремих працях М.Кудрявцева, С.Хороба. Принагідно до аналізу „Ціни крові” звертався О.Мишанич, який є автором статті-передмови до двотомного видання творів С.Черкасенка.

У сучасному вітчизняному літературознавстві популярними є компаративістичні студії, які дозволяють простежити культурно-літературний контекст окремих творів письменників, їх функціонування в системі інших дискурсивних практик. Теорія інтертекстуальності дає широкі інтерпретаційні можливості для науковців. Вважаємо, що „Ціна крові” С.Черкасенка є вдачим матеріалом для інтертекстуального аналізу. Окремі аспекти, цікаві для такої методики вивчення художнього твору, наголошувалися в працях вище згаданих дослідників. Так, В. Антофійчук та А. Нямцу слушно зауважують: «Привертає увагу явна подібність концепції героя драми С.Черкасенка з теоретичною побудовою повісті Вол. Соловійова „Антихрист” і знаменитої „Легенди про Великого інквізитора” в романі Ф.М.Достоевського „Брати Карамазови»» [1: 66]. У монографії дослідників паралелі з названими творами ледь окреслені, вони потребують ширшої інтерпретації, зокрема типологічного зіставлення „Ціни крові” з творами Ф.Достоевського.

С.Хороб відносить драму С. Черкасенка до зразків української релігійно-християнської драми. За словами ученого, „авторська художня свідомість тут вибудовує постать Іуди через його

сприйняття натовпу зі своїми слабкостями й фанатизмом, через його використання деякої обмеженості учнів Месії, нарешті, через його підступність і хитрощі” [11: 475].

Погоджуємося з ученими, які акцентують на зв'язку творчості С.Черкасенка з художнім доробком Лесі Українки. Л. Дем'янівська, зокрема, твердить, що драматичні поеми автора, насамперед „Казка старого млина”, фактично виростають, постають з драми-феєрії „Лісова пісня” [7: 452]. Гадаємо, що тут можна говорити і про смисловий, жанровий, поетикальний зв'язок драм „Ціна крові” С.Черкасенка та „На полі крові” Лесі Українки. У свій час дослідник творчості Лесі Українки О.Бабишкін вважав, що „Ціна крові” С.Черкасенка є своєрідним запереченням драми „На полі крові”, адже, за твердженням ученого, у п'єсі, як і в творах Л. Андрєєва, П. Гейзе, Т.Гедберга, реабілітується поняття зради [2: 157]. Позиція О.Бабишкіна була зумовлена впливом вульгарного соціологізму, який „панував” у критичних оцінках радянських літературознавців. Тому вважаємо драму С.Черкасенка не запереченням твору Лесі Українки, а поглибленням, доповненням мотивацій Юдиної зради.

Звичайно, критична рецепція драми „Ціна крові” не вичерпується названими дослідженнями. Але спостереження вчених слугують своєрідними точками відштовхування для інтертекстуального аналізу твору С.Черкасенка.

Обґрунтування теорії інтертекстуальності пов'язане передусім з іменами М.Бахтіна, Ю. Кристевої, Р. Барта. Як відзначає Л. Біловус, „праці М.Бахтіна актуалізували інтерес до поетики „чужого слова” в різних його виявах. Один із важливих висновків дослідника – діалогічність „чужого слова” і всього тексту – дозволяє думати і про принципи „поведінки” одного тексту в іншому...” [6: 214]. Ідею „діалогізму творчого процесу” М.Бахтін розвинув у працях „Проблеми творчості Достоєвського”, „Естетика словесної творчості” та ін. На думку вченого, „чужа культура тільки в межах іншої культури розкриває себе повніше і глибше <...> Один смисл розкриває свої глибини, зустрівшись з іншим, чужим смислом: між ними починається діалог, який долає замкнутість і односторонність цих смислів, цих культур. Ми ставимо чужій культурі нові запитання, які вона сама собі не ставила, ми шукаємо у ній відповіді на ці наші запитання, і чужа культура відповідає нам, відкриваючи перед нами свої нові грані <...> При такій діалогічній зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, кожна зберігає свою єдність і відкриті цілісність, але вони взаємно збагачуються” [3: 407-408].

Концепції Ю. Кристевої, Р. Барта, Ж. Женетта розширюють парадигму понять інтертекстуальності. Названі дослідники вводять у науковий обіг цілий ряд термінів на позначення проблем міжтекстової взаємодії (приміром, сам термін „інтертек-

стуальність”, також поняття „мозаїка цитат” ввела Ю.Кристева, „палімпсест” – Ж. Женетт).

„Ціна крові” – драма, написана на основі євангельського сюжету про зрадника Юду. Тому першоджерело твору – Біблія, власне Новий Заповіт – це перше „коло” інтертекстуальності. Творчий діалог драми і канонічної біблійної версії носить характер діалогу-відштовхування. С. Черкасенко йде шляхом канонічної версії у зображенні Месії та його найближчого оточення, витримуючи оповідь у хронологічній послідовності: проповіді Ісуса, тріумфальний в'їзд до Єрусалима, розп'яття. Але все, що стосується історії Юди, набуває нових акцентів. Письменник вибудовує цілий комплекс мотивацій Юдиної зради, що різниться від канонічного трактування (пор.: в Євангелії вчинок Юди пояснюється одержимістю сатаною, бажанням збагачення, „срібллюбством”). У драмі „Ціна крові” Юда прагне здобути визволення для рідного народу. Він брав участь у боротьбі за волю під керівництвом Юди Голоніта, яким щиро захоплюється: „Правдивий вождь!.. / Він, умираючи, до помсти кликав... / Я заповіт той перейняв і з ним / Блукаю ось світами і шукаю / Того, кому його я передам...” [12: 760]. Драма буття Юди ускладнюється й особистісними колізіями, адже він палко закоханий у Марію Магдалину, колишню блудницю, яку врятував Христос від одержимості бісами. Подібна версія – закоханість Юди в Марію Магдалину – розгортається і в поезії А.Кримського „Луда Скаріотський”, підзаголовок якої (історія озлобленої душі) виявляє прагнення автора зануритися у внутрішній світ зрадника, зрозуміти мотиви, що штовхнули Юду до такого ганебного вчинку.

Для кращого осягнення авторської концепції євангельського зрадника слід звернутися до епістолярію С. Черкасенка. І. Котяш, дослідниця листування митця, справедливо зауважує, що „процес формування основ ідейного світогляду, його морально-ціннісних підвалин розпочинається ще в дитячі роки С.Черкасенка і першим поштовхом до цього стали, за свідченням письменника, його роздуми, нав'язні образами з текстів Святого Письма...” [8]. Як бачимо, біблійний світ ще змалечку заповнив уяву автора. Вивчаючи Закон Божий в учительській семінарії, молодий С. Черкасенко замислювався над питаннями віри. В одному з листів до Л. Білецького він писав про конфлікт з учителем на ґрунті канонічного трактування зради Юди: „Бесіда полягала в тім, що він почав задавати мені питання, а я мусів на них відповідати. Слово по слову, дійшло якимсь чином до апостола Юди Іскаріота та його зради. Я, скорчивши найневинніший вираз на тварі, сказав, що ніяк не можу вбагнути в себе, за що було покарано Іскаріота, коли йому заздалегідь Бог сам „предопреділіл” зрадити Христа. Чи ж винен він у тім, що зробив так? Адже на це була воля Божя, а не його” [8]. Цей уривок засвідчує інтерес

С. Черкасенка до постаті Юди, зраду якого він оцінював як акт Божої волі. Образ Юди, затримавшись у глибинах авторської підсвідомості, виринув на поверхню в „Ціні крові” як самотній персонаж із власною історією життя. На наш погляд, письменнику не йшлося про те, аби виправдати чи засудити зраду Юди. Гадаємо, митця цікавив цей євангельський образ як матеріал для психологічної студії над неоднозначністю, складністю людського характеру в його постійній внутрішній боротьбі між добром і злом.

Біблійний інтертекст драми не вичерпується образами Юди та Ісуса. Майже кожен персонаж твору тягне за собою цілий „шлейф” канонічних смислів (Симон-Петро, Тома, Яків, Йоан). Сліди Біблії виявляються і на рівні сюжетних запозичень. Наприклад, у пролозі до драми обігрується картина трьох спокус Христа, коли він перебував у пустелі. У ролі спокусника-сатани тут Юда, який прагне заохотити Месію до боротьби за визволення рідного народу. По-новому змальовується й біблійний епізод, в якому Христос нагодував людей двома хлібинами та п'ятьма рибинами. У драмі все це відбувається завдяки винахідливості Юди, який запропонував людям розділити свою їжу з іншими. Таким чином, біблійні образи, мотиви і сюжети утворюють широкий діалогічний контекст твору, надаючи йому глибокого філософського звучання.

Інший інтертекстуальний пласт „Ціні крові” – це контекстуальна взаємодія з творчістю Лесі Українки. Дослідники неодноразово наголошували на впливі письменниці на творчу свідомість С. Черкасенка. Були й критичні оцінки твору зі звинуваченнями митця в епігонстві, у невідлому творчому змаганні з Лесею Українкою. На нашу думку, об'єктивним, справедливим слід вважати наступне твердження О. Мишанича: „Протиставляти п'єси С. Черкасенка „Еспанський кабалеро Дон Хуан і Розіта” і „Ціна крові” творам Лесі Українки чи іншим творам на ці теми нема підстав: в драматурга було своє бачення цих образів, у їх інтерпретації він подав ще одну версію, яка не може залишитися непоміченою” [9: 29]. Підтримуючи думку вченого щодо оригінальності версії С. Черкасенка, все ж наголосимо на окремих точках дотику тексту „Ціні крові” й творів Лесі Українки. Є багато моментів, що споріднюють позиції обох письменників. Вважаємо, що слід говорити про продовження традицій Лесі Українки в порушенні проблем екзистенційного плану: свободи (національної і загальнолюдської), активного, діяльного життя на протидію пасивності, покірному підневільному існуванню. Драматичні поеми Лесі Українки на біблійну тематику, зокрема „Вавилонський полон”, „На руїнах”, „В катакомбах”, утверджують думку про необхідність боротьби за волю. Ці лінії продовжив і С. Черкасенко у своєму доробку. Наприклад, у драмі „Про що тирса шестіла” автор моделює образ запорізького отама-

на Сірка в руслі поезики символізму, виділяючи в його психіці два начала: звіряче (символом якого є Оксана) та духовне (його втілення – Килина). Хоч образ Оксани і трактується як вияв звірячого начала душі Сірка, не можна не помітити в структурі її характеру й національну доміную, налаштованість на активну боротьбу за волю, лицарську відвагу і мужність. Готовність до змагань за свободу підневільного народу вирізняємо і в образі Юди з „Ціні крові”. Інше питання, яким шляхом хочуть вибороти свободу названі герої. Гадаємо, що Юда, як і головний персонаж драми Лесі Українки „На полі крові”, не зумів досягнути масштабів вчення Месії, його гуманістичного сенсу. Ісусу прагнув для людей здобути Небесне Царство, він думав про вічність, а Юда мислить категоріями земного життя, хоче утвердити свою правду „тут-і-зараз”. Позиція Юди чітко виявляється у розмові з Сузанною. На докір дівчини: „*Не любиш ти равві?*”, Юда відповідає:

Я не люблю?..

Ох, дівонько, яка ще молода ти...

Та, може ж, я палкіш за вас усіх

Йому відданий!.. Як наспіє час,

Ладен побігти буду я за ним

Останнім псом, вклонитися йому

До ніг, але не так, як ви усі...

... Й ви

Усі тоді поклонитися йому,

Але уже не за химери ті

У небесах, бо всі есте ви діти

Землі і потребуєте земного!.. [12: 771].

Обидва персонажі драм С. Черкасенка й Лесі Українки – прагматики, люди, що мислять земними категоріями. Вони не змогли досягнути духовної суті Христового вчення. Якщо у Лесі Українки образ Юди проектується на рівень особистісного, загальнолюдського, то в С. Черкасенка мотивації зради учня Месії розширюються й проблематикою національно-визвольної боротьби.

Пролог драми „Ціна крові” також викликає асоціації з драматичною поемою Лесі Українки „Одержима”. Діалог Юди й Ісуса за тональністю нагадує розмову одержимої духом жінки Міріам з Месією. Той же „антураж” – „*глуха гірська пустельна місцевість*”, і так само зображується самотній Христос, який сидить у задумі. Й аналогічно у двох ситуаціях, змодельованих авторами, персонажі не розуміють основ і мети Ісусового приходу на землю. Міріам прагне земного кохання, яке Христос не може їй подарувати, а Юда хоче закликати Вчителя до боротьби з римськими поневолювачами. І Міріам, і Юда занурені в ситуацію „тут-буття”. Юда не сприймає мудрих слів Ісуса: „*Хто вільний духом, той не раб. І я / Зроблю їх духом вільними навіки*” [12: 760].

Окреслення проблеми взаємодії творчих світів Лесі Українки та С. Черкасенка було б неповним без врахування жанрової природи їх п'єс. У доробку письменниці активно розвинувся жанр дра-

матичної поеми філософського змісту. Поглиблений філософізм характерний і для драматичних творів Лесі Українки, в яких опрацьовуються біблійні мотиви і сюжети. Можна погодитися з твердженням І. Бетко, що „органічність біблійної тематики у царині філософської поеми засвідчує тяжіння жанру до широкої культурологічної контекстуалізації” [5: 97]. Подібне явище виявляється і в доробку С.Черкасенка, який зумів талановито застосувати таке складне жанрове утворення, як філософська драматична поема для реалізації своїх художніх задумів. „Ціна крові”, на наш погляд, засвідчує плідне продовження традицій Лесі Українки в оновленні жанрових форм в українському письменстві.

Безперечно, проблема творчої взаємодії художніх світів Лесі Українки й С.Черкасенка потребує глибших досліджень. Стосовно драми „Ціна крові”, то слід наголосити на майстерності письменника в осмисленні євангельського сюжету про зрадника Юду. Його версія доповнює парадигму українських творів, автори яких здійснили цікаві, варті уваги трактування відомих традиційних тем, мотивів, образів у світовому письменстві.

Окремий аспект інтертекстуального аналізу драми „Ціна крові” – це ідейно-тематичний перегук із творами російського письменника Ф.Достоевського. С.Черкасенко був добре обізнаний із зразками класичної російської літератури. За часи навчання в учительській семінарії він займався самоосвітою, постійно розширював обрії своїх літературних зацікавлень. А в останній рік перебування в закладі (1895) майбутній педагог вмовив батька передплачувати відомий в Росії тижневик „Нива”, в якому його видавництво „обіцяло дати „приложенієм” твори найбільшого російського письменника, Ф.М. Достоевського...” [8].

В. Антофійчук та А.Нямцу спостерегли зв’язок між драмою „Ціна крові” та „Брати Карамазови” Ф. Достоевського. Йдеться про близькість позицій Великого Інkvізиторa (з поеми, яку Іван Карамазов розповідає братові Олексію) та Юди: „Що ж стосується поеми Івана Карамазова, то викладені в ній постулати безпосередньо „випереджають” погляди Юди драми С.Черкасенка. Зокрема, один із звинувачувальних пунктів промови Інkvізиторa гласить: „Ти хочеш іти в світ і йдеш з голими руками, з якоюсь обітницею свободи, якої вони, у простоті своїй і вродженім безчинстві своїм не можуть досягнути, якого бояться вони і страхаються, – бо нічого і ніколи не було для людини і для людського суспільства нестерпнішого за свободу!...” [1: 66]. Великий Інkvізитор будує свої звинувачення Христу на основі логіки розгортання трьох спокус у пустелі, дорікаючи йому тим, що свобода і вільний вибір – занадто важкий тягар для людини, слабкої істоти за своєю природою. Духовним цінностям протиставляються людські інстинкти, ідеалу героя – стихія людських мас, духовній свободі – потреба

щоденно заробляти на хліб насущний, ідеї краси – все жахіття реального світу. Старий Інkvізитор щоразу підкреслює ідею слабкості людської натури, цим і мотивує думку про те, що люди не готові досягнути суті Христового вчення. У колі ключових ідей, висловлених Інkvізитором, обертаються й думки Юди з драми С.Черкасенка. У розмові з Ісусом Юда каже:

*...Коли син Божий ти, як люди кажуть,
То оберни його у хліб – тоді*

Ти – цар, і світ увесь – в твоїх ногах... [12: 761]

Нагодувати людей хлібом (тобто задовільнити їх найменші потреби) – це перший етап у здобутті влади над людьми. Юда добре розуміє природу людського ества, тому й упевнений у справедливості своїх суджень. Повтор „дай їм хліб” увиразнює думку про перевагу земного над небесним у позиціях персонажа:

... Дай голодним цим ти хліб –

І всі вони посунуть за тобою...

А їх же безліч!.. Дай їм хліб – тоді

Вони свої глухі відкриють слухи –

І будеш цар над світом цим!.. [12: 761]

На слова Ісуса про марноту земних потреб, Юда говорить „з злобною іронією”:

... краще вже було б,

Якби ти зліз на дах високий храму

І звідти кинувсь сторч: тоді б загинув

Лиш сам ти, – чуєш?.. І тим легше це

Тобі вчинить, що віриш ти Письму

Святому: там же сказано, що Бог

Накаже янголам своїм тебе

Оберігать на всіх путях твоїх,

Щоб не спіткнувсь об камінь ти ногою... [12: 762]

Ісус проганяє Юду за такі слова. Але той, розраховавши потенціал Месії як майбутнього лідера в народновизвольних змаганнях, каже: „Прощай! Ми ще зустрінемося в дорозі / І не розійдемося аж до смерті!...” [12: 763].

Діалог Юди з Ісусом в пустелі вияскравлює дві кардинально відмінні позиції: якщо Месія прагне принести людям духовне звільнення, то Юда передусім дбає про цінності земного життя. А людина, за Божим задумом, – це більше, ніж просто істота, яка задовільняє свої щоденні потреби. Вона має свободу вибору і наділена безсмертною душею.

У трактуванні проблеми свободи Ф.Достоевський, на нашу думку, випереджає спостереження філософа М.Бердяєва про свободу як важкий тягар („свобода трудна, она есть тяжелое бремя” [4: 65]). Не кожна людина зуміє бути духовно вільною, відповідальною за кожен свій вчинок.

Аналогічні думки про свободу як важкий тягар для людини висловлює й С.Черкасенко в драмі „Ціна крові”. Юда у версії письменника зрадив Ісуса, аби активізувати народ до боротьби, але все сталося інакше. Месію засудили до смерті. Юда вражений таким вчинком людей і з розчаруванням констатує:

Народ... хе-хе... Раби... А я продав

Його, щоб волю їм здобути... хе...

Раби на хрест ту волю почепили... [12: 867]

Таким чином, драматична поема С. Черкасенка „Ціна крові” є своєрідним текстом-„палімпсестом”, у якому чітко вирізняються біблійний інтертекст, ідейно-тематичний зв’язок та асоціації з творами Лесі Українки, російського письменника Ф.Достоевського. Вважаємо, що

проблема інтертекстуального вивчення цієї само-бутньої драми тільки окреслена, адже образ Юди став об’єктом художнього зображення у численних творах як зарубіжних, так і українських митців. Безперечно, „Ціна крові” становить собою цікавий матеріал для доповнення парадигми компаративних зіставлень твору українського автора з оригінальними версіями інших письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антофійчук В. Євангельські мотиви в українській літературі кінця XIX – XX ст. / В.Антофійчук, А.Нямцу. – Чернівці, 1996.
2. Бабишкін О. На полі крові / О.Бабишкін // *Леся Українка. Публікації. Статті. Дослідження.* – К., 1960.
3. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
4. Бердяев М. Самопознание. – Ленинград, 1991.
5. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX ст. – Zielona Góra – Krowo, 1999.
6. Біловус Л. Інтертекстуальність у мистецьких світах / Л.Біловус // *Неймовірно важливі світи : референтність, фікційність, текстуалізація: зб. наук. праць / за ред. Р.Т.Гром’яка.* – Тернопіль, 2005.
7. Дем’янівська Л. Спиридон Черкасенко (1876-1940) // Л. Дем’янівська // *Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: у 2 кн. / за ред. О.Д. Гнідан.* – К., 2006. – Кн. 2.
8. Котяш І. Епістолярій Спиридона Черкасенка як джерело формування його ідейних та художніх поглядів / І.Котяш // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1978/1/Kotjacsh.pdf>
9. Мишанич О. В безмежжі зим і чужини... (Повернення Спиридона Черкасенка) / Олекса Мишанич // Черкасенко С. Твори: у 2 т. – К., 1991. – Т.1.
10. Нямцу А. Предательство Иуды (философско-психологические трактовки и литературные версии евангельской коллизии) // *Біблія і культура.* – 2000. – Вип. 2.
11. Хороб С. Українська релігійно-християнська драма кінця XIX – початку XX ст. / С.І.Хороб // *Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: у 2 кн. / за ред. О.Д. Гнідан.* – К., 2006. – Кн.2.
12. Черкасенко С. Ціна крові / Спиридон Черкасенко // Черкасенко С. Твори: у 2 т. – К. : Дніпро, 1991. – Т.1.

Oksana Kuzma

Intertextuality of drama of S.Cherkasenko Blood price

Summary. This article deals with the analysis of the intertextuality of the drama *Blood Price* by S.Cherkasenko, Ukrainian modernist writer. There is traced the artist’s innovation in understanding of the Gospel story about Judas Iscariot. In the drama there are revealed cultural influences, associations, traces of "other texts", there are studied the features of the author’s understanding of the phenomenon of betrayal.

Key words: drama, intertextuality, Judas, intertext co-operation, Cospel story.

Одержано 20.06.2014 р.